

Wim Daniëls & Arie Bras

DAKHAZEN EN BRETELPIANO'S

Scherts: humor die geen pijn doet

prisma

Dakhazen en bretelpiano's

Dakhazen en bretelpiano's

Scherts: humor die geen pijn doet

Wim Daniëls & Arie Bras

met illustraties van
Eric J. Coolen

prisma

Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Houten - Antwerpen

Auteurs: Wim Daniëls en Arie Bras
Omslagtekening en illustraties: Eric J. Coolen
Omslagontwerp: Raak Grafisch Ontwerp, Utrecht
Zetwerk: studio Xammes, Vijfhuizen

ISBN 978 90 00 31013 5
NUR 610

© Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Houten - Antwerpen

Eerste druk 2012

www.prisma.nl
www.prismawoordenboeken.be
www.unieboekspectrum.nl

Prisma maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Postbus 97
3990 DB Houten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB, Hoofddorp).

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan noch de redactie noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Inhoudsopgave

	Inleiding	7
1	Wat is scherts?	9
2	Schertssynoniemen	15
3	De woordspeling	19
4	Schertsuitdrukkingen	30
5	Dichterlijke scherts	38
6	Het schertsverhaal	45
7	De schertsode	54
8	De schertsbrief	57
9	Schertsvertoning, schertsfiguur, schertsprijs	61
10	Poep en pies	66
11	Boerenscherts	74
12	Het lichaam	78
13	Emoticons	86
14	Politieke scherts	89
15	Sportscherts	95
16	Muzikale scherts	104
17	Lust en liefde	109

18	Geoscherts	115
19	Gebouwscherts	120
20	Schertsen met persoonsnamen	125
21	Soorten mensen en beroepen	133
22	Dieren	141
23	Eten en drinken	146
24	Aprilscherz en kantoorscherts	151
25	Vervoer	157
26	Het geloof	162
27	Schertstalen	168
28	Geld	176
29	Middenstandscherts	182
30	Lichamelijke en geestelijke ongemakken	187
31	Schertsen met de dood	195

Inleiding

Scherts leeft tegenwoordig in de schaduw van de harde humor. Ze wordt vaak weggezet als oubollig en belegen, als een humorsoort die niet meer van deze tijd is. Toch is scherts niet echt van het podium verdwenen. Ze leeft nog, zoekt als vanouds de glimlach, breekt nog vaak het ijs en biedt tegenwicht aan de overdaad aan harde humor. Schateren is er bij scherts veelal niet bij. Scherts is humor van de stillere soort, soms inderdaad flauw, maar vaak toch ook spits en grappig, al geldt natuurlijk zeker bij humor dat smaken verschillen.

In dit boek wordt op luchtige wijze – zoals scherts zelf ook is – een inkleuring gegeven van het begrip scherts, met veel voorbeelden erbij. Er komen enkele thema's aan bod, zoals geloof, sport, lust en liefde, en eten en drinken, die vaak onderwerp van scherts zijn. Maar je zou er net zo gemakkelijk tal van andere thema's aan kunnen toevoegen. Niet omdat alles scherts is, maar omdat scherts wel bijna overal kan zijn, ook in een schaduwrol.

Wat is scherts?

Kruis aan wat schertsend bedoeld is.

- poetster
- interieurverzorgster
- schrobkobijn

Scherts is humor in z'n onschuldigste soort, vermaak zonder serieuze bijbedoeling, humor om de humor of hooguit humor met een lichte, goedmoedige spot en bovenal humor die geen pijn doet, humor zonder venijn.

De benaming **spinazieacademie** voor de vroegere huishoudschool klinkt menigeen wellicht onschuldig grappig in de oren. Maar als vroeger tegen een meisje voortdurend werd gezegd dat ze op de spinazieacademie zat, kan dat als heel denigrerend zijn ervaren. Niet denigrerend maar pijnlijk kan voor priesters **pedofielenacademie** zijn als benaming voor de opleiding tot priester (het seminarie). In vergelijking daar-

mee zal de vroeger veelgehoorde aanduiding **klootjesdrogerij** voor hetzelfde seminarie de priesters nu goedmoedig in de oren klinken.

Of iets scherts of venijn is, is in veel gevallen gemakkelijk te bepalen. Je hoeft daarvoor maar een klein beetje inlevingsvermogen te hebben. Oud-FC Twente-trainer Fred Rutten werd door een bestuurder van FC Twente eens 'Sliske de rat' genoemd. Fred Rutten slist een beetje. In een interview zei hij dat het horen van de bijnaam hem had geraakt als een stoot onder de gordel. Maar die uitspraak van Rutten heb je als buitenstaander niet eens nodig om 'Sliske de rat' in dit geval als venijn te kunnen bestempelen en niet als scherts.

Venijn doet pijn, scherts niet. **Moffrikaan** als aanduiding voor een Duitser is venijnige humor. **Amandelhockey** als benaming voor tongzoenen is scherts.

Venijnige humor heeft vrijwel altijd betrekking op personen. Zij immers kunnen iets als pijnlijk ervaren. Dingen kunnen dat niet. Een aanduiding als **rundercocktail** voor een glas melk doet niemand kwaad. Maar een poetster een **schrobkoin** noemen, kan voor die poetster heel onaangenaam zijn. Ze hoort beslist veel liever het inmiddels neutrale maar aanvankelijk schertsend bedoelde **interieurverzorgster**. En een prostituee, als ze tenminste niet gedwongen is tot prostitutie, zal liever **een meisje van plezier** worden genoemd dan een **greppelslet**.

Ook scherts kan natuurlijk betrekking hebben op personen, en heeft dat ook vaak, maar scherts kan net zo goed op dieren en dingen slaan. Scherts hoeft zich niet te beperken, want scherts discrimineert niet en bijt niet.

Natuurlijk kan de scheidslijn tussen scherts en venijn ook wat dunner zijn. Voor de vroegere telegrafist in het leger bestonden bijnamen als **vonkentrekker** en **pluggenneuker**. ‘Pluggenneuker’ is feller, onbeschaamder dan ‘vonkentrekker’ maar niet persé venijnig bedoeld en het zal wellicht ook niet als zodanig zijn ervaren.

Venijnige humor heeft vaak humorslachtoffers die het verdienen om keihard te worden aangepakt. Het seksuele misbruik van kinderen waaraan tal van priesters zich hebben schuldig gemaakt, legitimeert vanuit die optiek het gebruik van een woord als ‘pedofielenacademie’ voor een seminarie, ook al scheer je daarmee alle priesters over één kam. Het misbruik is zo groot, zo omvattend en zo ingrijpend geweest, dat een generalisatie in dit geval voor even legitiem is. En wie een programma presenteert waarin met enige regelmaat zieke grappen worden gemaakt – bijvoorbeeld in *RTL Boulevard* het aanloopje ‘Geen Happy Oostende’ bij een item over het bekend worden van de moord op het 10-jarig meisje Jennefer van Oostende – verdient natuurlijk de hardste aanpak die er is. Humor als wapen om de klootzakken te wijzen op hun klootzakkengedrag.

Maar naast de humoristen die een missie hebben in de strijd tegen het kwaad en die humor daarvoor als wapen gebruiken, heb je ook humoristen die venijn uitsluitend gebruiken om te scoren. Voor hen maakt het niet uit hoe dat gebeurt of wie daarvoor gebruikt wordt. Vaak kiezen ze gemakkelijke prooiën. Ze zijn ook helemaal niet zo bezig met hun humorslachtoffers. Het draait allemaal om henzelf. Niet zelden is er bij dit soort humoristen ook sprake van een soort bravoure: kijk eens wat een harde grappen ik durf te maken.

Youp van 't Hek kwam in zijn oudejaarsconferentie van 31 december 2011 op de proppen met enkele grappen over het Breivik-drama in Noorwegen (in de zomer van 2011), waarbij op een eiland tientallen mensen werden vermoord. Van 't Hek zei onder andere dat hij het aantal doden dat Breivik (de dader) had gemaakt maar schamel vond. Dat zou hijzelf met twee automatische wapens in de handen beter hebben gedaan. Zo'n grap vinden jullie te ver gaan, vroeg hij daarna meteen aan het publiek. Iedereen zit op zo'n moment helaas zwijgend aan de stoel vastgenageld. Zo maak je collaborateurs in leedvermaak.

In het tv-programma *Dit was het nieuws* is een van de vaste onderdelen het tonen van foto's uit kranten, waarbij dan een humoristisch bedoeld 'onderschrift' wordt uitgesproken. In een aflevering in het voorjaar van 2011 werd een foto getoond van een clownesk figuur, met aangeplakte flaporen. Het commentaar erbij was dat de directeur van kinderdagverblijf 't Hofnarretje, waar kindermisbruik op grote schaal had plaatsgevonden, een nieuwe functie of baan had. De man die men op de foto had laten zien, was evenwel de toen net overleden Frans Brugmans uit Mierlo-Hout, die in zijn regio een bekende tonprater was met carnaval. De foto had net ergens in de krant gestaan bij een necrologie en was zonder enige terughoudendheid door de redactie van *Dit was het nieuws* uitgeknipt. *Dit was het nieuws* wilde scoren; de manier waarop deed er voor de redactie niet toe.

Vanzelfsprekend waren de nabestaanden van Brugmans gekwetst toen ze zagen welke identiteit hun overleden man en vader aangemeten had gekregen of sowieso dat men op zo'n manier met iemand die net was overleden durfde om te gaan. Ze stuurden een brief naar *Dit was het nieuws*, waarop niet werd gereageerd. Pas veel later, toen *Dit was het nieuws-*

panellid Raoul Heertje via via over de zaak te horen kreeg, werd er alsnog een excuusbrief naar de familie gestuurd.

De veelbesproken huftegerigheid van de huidige samenleving zit al geruime tijd ook in de humor zelf. En daarbij is het de vraag of dat het geval is om de huftegerigheid te bestrijden of omdat sommige humoristen zelf net zulke grote huftegers zijn geworden als de niet-humoristische huftegers uit de rest van de samenleving. Het is een interessante vraag, waarop dit boek evenwel geen antwoord zal geven. Dit boek richt zich op de onschuldige scherts: zowel op de meligheid ervan ('vervelende drolligheid', aldus schrijver Jeroen Brouwers) als op de kracht ervan.

Het is natuurlijk niet zo, dat humor slechts twee kanten heeft: scherts enerzijds en venijn anderzijds. Er zit nog heel wat tussen. Als een recensent een roman bespreekt en daarbij aangeeft dat de samenhang van de bewuste roman uitsluitend aan de boekbinder te danken is, dan is dat geen scherts – want er is wel degelijk ook een serieuze bijbedoeling – maar het is ook geen venijn, althans niet noodzakelijkerwijs. De recensent wil vooral zijn of haar mening over het boek ironisch verpakken. Ironie kan heel mild zijn, dan gaat ze in de richting van scherts; ironie kan heel bijtend zijn, dan is het sarcasme en daarmee venijn, maar ironie kan ook tussen die twee polen in zitten en dan is het ironie die niet goedmoedig is maar ook niet kwaadaardig, een soort van lichtkritische ironie, de satire.

De kunst van het schertsen werd vroeger aangeduid met de Latijnse term 'ars jocandi'. Aan dat 'jocandi' zijn 'joker' en het Engelse 'joke' verwant. En 'jok' was vroeger in het Nederlands ook een gangbaar woord in de betekenis van 'grap' en 'scherts'. Kunnen schertsen behoorde ooit tot de goede omgangsvor-

men. Schertsvaardigheid vormde een belangrijk hulpmiddel voor het kunnen voeren van een goed, geanimeerd gesprek. Centraal in de 'ars jocandi' heeft altijd gestaan dat je op de gepaste momenten schertst en dat je bij het schertsen anderen niet mag kwetsen. Het moet gaan om humor die binnen de grenzen van het betamelijke blijft. Maar het betamelijke wordt tegenwoordig vaak als burgerlijk, saai en benepen gezien. Het onbetamelijke is veel populairder, zeker bij de mensen die het hardst schreeuwen en dus het best te horen zijn. De 'ars jocandi' lijkt dan ook niet meer echt van deze tijd te zijn, maar verdient juist daarom weer eens extra aandacht.

2

Schertssynoniemen

In de goede Luim

Café-restaurant in Emmen

In de Middeleeuwen en ook nog in de eerste eeuwen daarna werd het werkwoord 'gecken' gebruikt in de betekenis 'schertsen'. Scherts kun je ook nu nog wel aanduiden als gekkigheid. Het woord 'scherts' is ook verwant aan 'gekscherend', een samenstelling van 'gek' en 'scheren(d)', waarbij 'scherend' de betekenis 'spottend' heeft. In het geval van scherts is het spottende – als er al van spot sprake is – altijd lichte spot, goedmoedige spot, geen spot om anderen onderuit te halen. Met iemand de gekscheren is niet iemand op de korrel nemen, maar iemand in het ootje nemen. Wie iemand op de korrel neemt, schiet op iemand, met scherp en doelbewust, om de ander te raken. Die ander is een vijand. Wie iemand in het ootje neemt, haalt een grap uit met een vriend of goede bekende. 'Ootje' is hierbij de verkleinvorm van de letter 'o', waarbij die 'o' gezien moet worden als een kring die gevormd is om iemand heen. Degene die midden in de kring staat, wordt in het ootje geno-

men. Het klinkt – vanwege die insluitende kring – als pesten en misschien dat de uitdrukking ‘iemand in het ootje nemen’ aanvankelijk ook meer venijn bevatte dan nu het geval is.

Een synoniem voor scherts is ‘luim’, dat vooral bekend is uit de uitdrukking ‘ernst en luim’. ‘Luim’ gaat terug op het Latijnse ‘luna’, dat ‘maan’ betekent, waarbij dan de veronderstelling is geweest dat de maan de stemming van mensen kan beïnvloeden, wat dan vooral bij volle maan het geval zou zijn. In feite kan ‘luim’ zowel ‘chagrijn’ als ‘pure vrolijkheid’ betekenen, zoals ‘luimig’ ook zowel ‘nukkig’ als ‘geestig’ kan zijn en je van ‘goede luim’ en ‘kwade luim’ kunt spreken. Als synoniem van ‘scherts’ moet ‘luim’ echter alleen van de positieve kant bekeken worden, zoals in de uitdrukking ‘goed geluimd zijn’. Scherts en luim worden soms ook in één adem genoemd. Zo verscheen in 1835 onder redactie van W.J. van Zeggelen een driedelig boekwerk met als titel *Keur van Scherts en Luim door onderscheidene Nederlandsche dichters*.

Ook ‘kwinkslag’ is min of meer synoniem met ‘scherts’. Het eerste deel van dat woord komt van het Middelnederlandse woord ‘quincken’, dat te maken heeft met een snelle beweging. Een kwinkslag is dan ook een snel gemaakte, humoristische opmerking.

Het begrip scherts kan ook nog aangeduid worden met diverse andere woorden. Zo is er ‘badinage’, waarmee ‘badinerend’ in verband staat, hoewel dat woord ook een denigrerende betekenis heeft. Wie een badinerende opmerking tegen iemand maakt, kleineert de ander. Dat is geen scherts. Maar ‘badinage’ op zich is wel scherts. ‘Badinage à part’ is in het Frans ook de benaming voor ‘alle gekheid op een stokje’. Een vrij letterlijke vertaling van ‘badinage à part’ is ‘scherts terzijde’.

Verder hebben we als schertswoord 'kortswijl', dat nog zelden gebruikt wordt. Vroeger kende men evenwel zelfs het werkwoord 'kortswijlen' met als betekenis 'schertsen'. 'Wijl' betekent 'tijd', zoals ook in de aanduiding 'een wijl geleden' en in het Duitse 'eine Weile'. 'Korts' komt van 'verkorten' of 'bekorten'. 'Kortswijl' kun je omschrijven als de tijd die verkort is of verkort moet worden door grappen te maken. Je zou er ook het woord 'tijdverdrijf' aan kunnen koppelen.

Dan is er het woord 'boert' of 'boerde'. In de literatuur wordt de 'boert' of 'boerde' als een middeleeuws toneelstuk gezien waarin scherts de boventoon voert. Men spreekt met betrekking tot bepaalde middeleeuwse literatuur ook wel van 'boerten en kluchten'. Boert en boerde worden soms ten onrechte in verband gebracht met 'boer'. Ze gaan evenwel terug op het Franse 'bourde', dat 'spel' betekent. Wel heeft de boert als spel een zekere boerse inslag gekregen.

Verder is er de 'burleske', de klucht of parodie, die ook muzikaal van aard kan zijn als een komische operette. 'Burleske' gaat via het Frans (burlesque) terug op het Italiaanse 'burla' (= grap).

Andere synoniemen voor 'scherts' zijn nog: impromptu, railerie en truterij. 'Impromptu' is in feite iets wat snel, voor de vuist weg is gemaakt, maar dan wel met een zekere schrandereheid. Het Franse 'prompt' betekent ook 'snel' en 'vlot'; we kennen het woord in het Nederlands trouwens ook, bijvoorbeeld in 'prompt op tijd'. 'Raillerie' is van oorsprong een Provençaals woord (ralhar), dat 'gekscheren' betekent. 'Truterij' hangt samen met het oude werkwoord 'truten', dat in Vlaanderen bekender is dan in Nederland en dat 'een grap uithalen' als betekenis heeft.

Vrijwel alle synoniemen voor 'scherts' werden vooral vroeger gebruikt, terwijl er in de loop van de tijd aardig wat humorbenamingen voor andere soorten humor zijn bijgekomen, zoals: zwarte humor, slapstick en practical joke. Dat wijst er wel op dat humor een flinke ontwikkeling heeft doorgemaakt, ook al zijn er veel constanten in humor, zoals je heel sterk aan het genre van de mop kunt zien, waarover we eerder schreven in het boek *Lopen twee blondjes door de Kalverstraat ...* (2010); aan het schertsgenre van de mop gaan we in dit boek nu gedeels voorbij.

Dat humor ondanks de constanten die erin zitten, toch ook sterk is veranderd in de loop van de tijd, komt niet uit de humor zelf voort. Het lot van humor ligt altijd in handen van mensen; en mensen passen hun humor aan naar gelang de maatschappelijke, culturele en sociale veranderingen. Humor ziet er dan ook steevast uit zoals het humeur van de tijd is.

3

De woordspeling

Een orisme is een aforisme dat nog niet ...

Kamagurka

Tijdens zijn nieuwjaarsconferentie van 1 januari 2012 maakte Freek de Jonge verschillende woordspelingen, zoals 'het CDA wordt steeds bleker' (een woordspeling met de achternaam van de toen sterk bekritiseerde CDA-staatssecretaris Henk Bleker) en 'Je moet bij wetenschappelijk onderzoek niet te hard van stapel lopen' (een verwijzing naar de frauderende Tilburgse hoogleraar Diederik Stapel). De cabaretier zei bij het maken van dit soort grappen wel steeds: 'O ja, woordspelingen, houdt u daarvan?' Hij zei dat omdat woordspelingen eigenlijk te min zijn voor de grote cabaretiers, hoewel ze er bijna allemaal gretig gebruik van maken. Met zijn: 'O ja, woordspelingen, houdt u daarvan?' distantieerde Freek de Jonge zich van zijn eigen laagvliegerij, terwijl hij die woordspelingen intussen toch gemakkelijk kon maken.

Lucas Gasthuis noemt woordspelingen in zijn boek *TAVL (211 x verbazing over hedendaags Nederlands, 2011)* erg gevaarlijk. 'Ze zijn al gauw zo gezocht', schrijft hij. Hij noemt vervolgens Seth Gaaikema de koning van de woordspeling:

Hij is er door veel collega-cabaretiers om verguisd. Vaak, paradoxaal genoeg, met een woordspeling. Zo noemde Freek de Jonge hem kortweg 'Get Saaikema', en bedacht Herman Finkers het dialoogje: 'Connaissez-vous Seth Gaaikema?' 'Quel Gaaikema?' 'Cet Gaaikema.'

In oudere boeken is men veelal positiever over woordspelingen. In het boek *De lach in de literatuur (1955)* schrijft Garnt Stuiveling:

Geen humor is denkbaar, tenzij deze ook en vooral blijkt in een speelse hantering van de taal. De humorist moet niet enkel zijn instrument kennen, beheersen en gebruiken, hij moet het zó goed kennen en beheersen dat hij in staat is tot doeltreffend misbruik. Veel woordspelingen immers zijn niet anders dan opzettelijk gemaakte stijlfouten, die door het opzettelijke ervan ophouden fout te zijn en getransformeerd worden tot geestigheid. De fout op zichzelf is misschien ook al wel lachwekkend, maar in een andere omgeving geplaatst zou hij bovendien ergerlijk zijn; nu is hij bekoorlijk, aangezien wij ons ervan bewust zijn dat geen stilistisch onvermogen maar stilistisch meesterschap hem heeft voortgebracht.

Stuiveling voegt er vervolgens nog wel aan toe dat het grondpatroon bij sommige humoristen tamelijk eenvoudig is, 'om niet te zeggen eentonig: eenzelfde speelvorm keert telkens terug'.

Toch zit er wel degelijk ook variatie in woordspelingen.

Dubbele betekenis

In woordspelingen wordt vaak gebruikgemaakt van de verschillende betekenissen die een woord kan hebben. Het kan daarbij gaan om een letterlijke en figuurlijke betekenis, maar ook om woorden die tot een verschillende woordsoort behoren, bijvoorbeeld 'duimen' als zelfstandig naamwoord en 'duimen' als werkwoord. Van Trijntje Fop (pseudoniem van Kees Stip, 1913-2001) is een gedicht waarin gespeeld wordt met 'hengsten' als zelfstandig naamwoord en als werkwoord (in elkaar hengsten):

De hengstenfietsclub te Leimuiden
Hief vaak het clublied aan dat luidde:
'Wij hengsten fietsen blij van zin
De wijde wereld in.'
Maar altijd zongen er een paar:
'Wij hengsten fietsen in elkaar.'

Andere voorbeelden van woordspelingen waarin met een dubbele betekenis gespeeld wordt, zijn:

- De duiker was diep gezonken.
- Hij was dun van haar, zij dik van hem.
- De broer van de kromme is rechter.
- Word bokser: meer kans op slagen. (P. de Poorter)
- Zegt de ene kaars tegen de andere: 'Zullen we vanavond samen uitgaan?'
- Hoe kun je een vis aan de lijn krijgen? Zeg hem dat er telefoon is. (Guy Mortier)
- Mag je op zondag weekdieren eten? (Johan Anthierens)

Het *NOS Journaal* van 25 januari 2012 (18.00 uur) eindigde met een reportage waarin de koningin voorkwam. Aan het einde ervan reed ze zwaaiend weg in een auto. Journaal-presentator Herman van der Zandt maakte een overgang naar het weer door tegen de weerman te zeggen: 'Daar gaat de vorstin, Gerrit Hiemstra, komt de vorst eraan?'

Een vergelijkbaar woordspel met vorstin en vorst viel ook eens te beluisteren bij de lunch op een middelbare school in het Vlaamse Hasselt. Tijdens die lunch hadden de priester-leraren een bekertje roomijs van het merk Ola geserveerd gekregen. 'Kijk, kijk', zei een van hen, 'nu krijgen we ook al het achterste van Fabiola (de toenmalige vorstin van België) op ons bord.' Een collega-priester zei daarop: 'Heel juist, hier heeft de vorst ook in gezeten.'

Nieuwe samenstellingen

Woordspelingen zijn verder vaak gebaseerd op het samenvoegen van twee al bestaande woorden tot een nieuwe samenstelling:

billentikker: kort jasje met slippen.

blikwinkel: verzameling medailles of insignes.

bordeelslui pers: suède herenschoenen, die een crêpezoom hebben.

botspartner: degene tegen wiens auto je bent aangereden met je eigen auto.

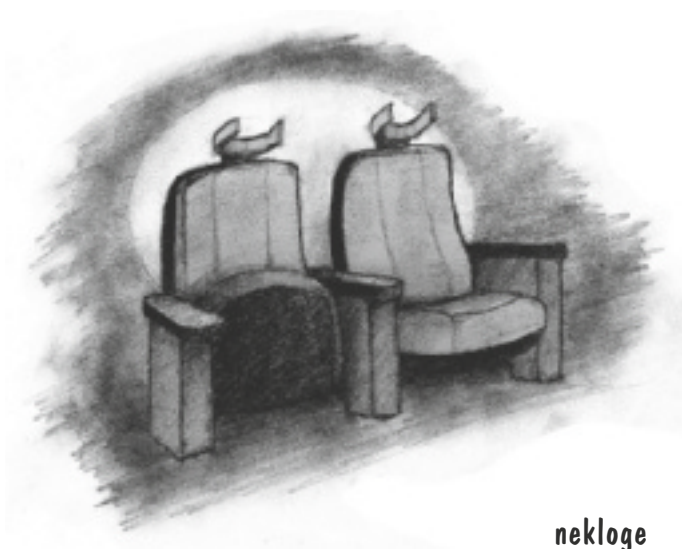
gemeenteblik: plaatselijke tram.

loerijzer: bril.

nekloge: voorste rij stoelen in de bioscoop, waar je alleen de film kunt zien als je je hoofd in je nek legt.

neuskruit: cocaïne.

pafpaal: rokerszuil.

nekloge

peukneuken: een sigaret aansteken met een andere sigaret.

potloodverlof: opgenomen verlof dat je nog ongedaan kunt maken als je bij nader inzien toch liever geen vrij wilt, bijvoorbeeld omdat het zal gaan regenen op de geplande verlofdag.

welstandsknuppel: trekhaak aan een auto voor een caravan of boot.

Bij het maken van nieuwe samenstellingen kan ook gespeeld worden met een bestaand woord, waarvan dan letters vervangen worden of waaraan letters worden toegevoegd:

blamestormen: bij elkaar komen om te bepalen wie de schuld van iets gaat krijgen; variant op 'brainstormen'.

memopauze: black-out, tijdelijk geheugenverlies; variant op 'menopauze'.

ondertutteling: het vaak overbodig geachte ondertitelen van

Vlaamse films of tv-series die op de Nederlandse tv komen en omgekeerd; variant op 'ondertiteling', met de bijgedachte aan betutteling.

sherrycan: vat waarin een groot aantal liters sherry kan; variant op 'jerrycan'.

stoepgroente: bloemen en planten op een tegelvrij gemaakt deel bij het trottoir voor het huis; variant op 'soepgroente'; je hebt ook **snoepgroente**, ook 'snackgroente' genoemd, bijvoorbeeld kleine tomaatjes.

zweetlepel: grote schop; variant op 'eetlepel'.

Nieuwvormingen

Er kan bij het maken van een woordspeling ook een nieuw woord verzonnen worden dat echt helemaal nieuw is of dat deels nog gebruikmaakt van een bekend woorddeel:

epibreren: woord waarmee men verwijst naar werkzaamheden die niet nader benoemd kunnen worden, omdat ze niet of niet echt bestaan. 'Ik kan niet komen want ik moet vanavond epibreren.' Schrijver Simon Carmiggelt (1913-1987) is de bedenker van dit woord.

onthanen: mensen met al te grote ego's verwijderen uit een bedrijf, partij, enz.

Samentrekkingen

Bij samentrekkingen worden twee woorden samengevoegd, maar dan met weglating van woorddelen:

kluchtmacht: Koninklijke Luchtmacht.

strandvertentie: advertentie die met een wals in het strandzand wordt gedrukt.

Nieuwe woordcombinaties

Er zijn bij het schertsen ook nieuwe combinaties te maken van een zelfstandig naamwoord met een losse (niet-aaneengescreven) toevoeging ervoor of erachter:

derde helft: tijd die, veelal bierdrinkend, in de kantine wordt doorgebracht na een voetbalwedstrijd.

horizontale dienst: verplichte bedrust (soldatentaal).

rond archief: prullenbak.

studio 13: theehuis bij het mediapark in Hilversum; zo genoemd omdat het naast de Wereldomroep ligt, waar ooit 12 studio's waren.

Ook hierbij kan sprake zijn van een variant op een bestaande combinatie: **genitaal idee** (idee van niks, kutidee, als variant op 'geniaal idee'), **angina temporis** (tijdnood; variant op 'angina pectoris') en **poep soleil** (het bleken van de anus, variant op 'coupe soleil').

Herdefinities

Verder hoort bij de woordspeling het schertsend herdefiniëren van een woord. Dat gebeurde bijvoorbeeld in het *Amusant Zorgverdringend Woordenboek*, samengesteld in opdracht van Hollandse H. Moristen, verschenen rond 1935:

alcohol	lippenstift voor de neus
bigamie	te sterk gevoel voor symmetrie in het huwelijk
broek	vervolmaking van de vijgenbladcultuur
evolutie	illusie dat anders worden ook beter is
fontein	waterstraal die abusievelijk eerst omhoog gaat
knipoogje	oog-esperanto
schutting	opstandige vloer
uitzet	vereiste inzet bij een huwelijk